

ker om Øens Historie, Folkeracerne, Meteorologiske og Klimatologiske Værker, der dels var rent videnskabelige, dels af agronomisk og sanitær Natur, ligesom ogsaa geologiske, zoologiske og botaniske Værker af stor Betydning.

Efter at være vendt tilbage til Frankrig i 1870 viede G. sin Tid paa Beskrivelsen af Madagaskars fysiske, økonomiske og politiske Geografi. Dette Værk omfatter nu 30. Bind og er et Værk, der gør Forfatteren og Frankrig Ære. Han var meget

ivrig for, at Øen skulde blive fransk og ydede baade ved Erobringen og Pacifikationen Generalerne Duchesne og Gallieni store Tjenester. Han var, som før nævnt, Medlem af Videnskabs-Akademiet i Paris, var en Tid Præsident for »La Société de Géographie« og Æresmedlem af talrige udenlandske Selskaber.

G.s Søn er den bekendte Geograf og Forskningsrejsende, G. Grandidier, der er Generalsekretær for La Société de Géographie i Paris.

O. Olufsen.

Mindre Meddelelser.

Bestigelse af Beerenberg paa Jan Mayen. Schweitzeren, Dr. Mercanton, der i sin Tid deltog i Dr. Quervains Gennemrejse af Grønlands Indlandsis, meddeler, at han den 11. August 1921 Kl. 7 Em. besteg Toppen af Vulkanen Beerenberg paa Øen Jan Mayen. Højden angiver M. ikke; men paa Stiellers Atlas er den opført til 2545 Meter o. H.

Dr. M. mener, at en dansk Dame har udsat en Præmie for den, der første Gang besteg dette Bjærg, og da Selskabet ikke er vidende herom, bedes event. Oplysninger i denne Sag afgivne til Det kgl. danske geografiske Selskab, Østergade 1.

Literaturanmeldelser.

»Landeskunde von Russisch Turkestan« von Dr. Fritz Machatschek, Professor der Geographie an der deutschen Universität in Prag. Mit 21 Tafeln und 33 Abbildungen im Text 1921. Stuttgart, Verlag von J. Engelhorn's Nachf.

Dette Værk hører til den Række af fortræffelige geografiske Skrifter, der af Professor, Dr. Albrecht Penck udgives under Betegnelsen: »Bibliothek Länderkundlicher Handbücher«. Professor Machatschek har udarbejdet denne Bog paa Basis af omfattende Rejser i de Lande, man nu i adskillige Aar i fysik-geografisk Henseende har kaldt Mellem- og Centralasien, uden at man dog er naaet til en tilfredsstillende Definition af disse Betegnelser. Desuden har han benyttet et meget betydeligt Antal ældre og yngre Værker om disse Egne. Den værdifulde Literaturfortegnelse, der findes i Slutningen af Bogen, omfatter det vigtigste af, hvad der geografisk set har Interesse.

M. sammenfatter under Begrebet Russisk Turkestan Landene fra Kaspiahavet til Kinas Vestgrænse inklusive Pamir. Politisk set passede det ogsaa under Kejserdømmet, idet Turkomannernes Land med Merv som Centrum dannede Generalguvernementet Tran-

skaspien, Khiva og Bokhara var Vasalstater af Rusland, og Vest-Turkestan med de gamle Hovedbyer Samarkand, Kokand og Taschkent med den store Oaseby Taschkent som Centrum var ogsaa et russisk Generalguvernement, hvorunder Øst-Pamir, det egentlige Pamir, hørte, medens det fast beboede Vest-Pamir hørte under Bokharas Emir. For Tiden har, efter hvad der forlyder, alle disse gamle iranske Lande gjort sig uafhængige af Sovjet-Rusland. Fysisk-geografisk set ligger det nær at behandle disse Lande under et, idet de tilsammen er Amu- og Sir Darjas Flodlande. Hele Befolkningen er muhammedansk, og ovenikøbet er alle Sunnitter, og da den islamiske Religion tillige i Praxis spiller en saa kolossal Rolle, at den egentlig betyder mere som Kit end Nationaliteten, kan det ogsaa friste til at behandle disse Flodlandes Befolkning undet et; men de gamle indfødte Regeringer, der har bestaaet i saa lange Tider, har alligevel trods Befolkningens Enhed i Religion og delvis ogsaa i Race givet den gamle geografiske Inddeling i Turkomannernes Land, Khiva, Bokhara og Turkestan saa stor Berettigelse, at den, navnlig sammenholdt med Historien, giver bedre Oversigt end den her anvendte regionale Geografis

Metode. For de saakaldte gebildete Laien vil Bogen volde lidt Vanskelighed at komme igennem; derimod er den et udmærket Værk til Belæring for Geografer og viderekomne geografiske Studerende, idet den indeholder en overordentlig stor Sum af Viden, fremsat i en koncentreret Form. Det er da ogsaa kun i Henseende til Oversigten, at Anmelderen, der har berejst de omhandlede Egne paa Kryds og Tværs, har noget at indvende mod Bogen. Dens Indhold er klart og grundigt fremstillet. Der er taget tilstrækkeligt Hensyn til de forskellige tidligere fremsatte Meninger, navnlig om geomorfologiske og geologiske Problemer, og for blot at nævne en enkelt Ting er Lössproblemet, der er et af de vigtigste i økonomisk Henseende sammen med Ørkendannelsen, i al sin Korthed fortræffeligt fremstillet og udtømmende. I Afsnittet om Gletsjere og Gletsjerdannelser har M. været heldig med at ramme en Pæl igennem de tidligere Beretninger om, at Gletsjerne f. Eks. i Pamir var ved at svinde ind til intet, saa at sige, medens de i Virkeligheden paa flere Steder langt overgaar Alpernes. De geomorfologiske, klimatologiske og erhvervskulturelle Afsnit i Bogen er de væsentligste og fremstillet efter de nyeste Synspunkter, og hertil slutter sig udmærkede Kortskitser, f. Eks. det morfologiske Kort over Fergana-Dalen, disse Egnes frugtbareste Dele. Ogsaa Plante- og Dyrelivet er tilstrækkelig indgaaende behandlet, som det bør være i et geografisk Værk, og Befolkningsforholdene, som man har været klar over længe før de fysiografiske, er godt fremstillede, ikke alene hvad Race- og Stamme-Inddeling angaar, men ogsaa i Henseende til Erhverv som Oasebeboere, Nomader og Halvnomader. Den afbildede Hustype kan i Almindelighed gælde som karakteristisk, selv om der navnlig i Bjærgene er adskillige Undtagelser fra Reglen. Skønt Turkomannernes Telte i det indre Stel er ganske som de kirgisiske, er de første i det ydre Udstyr ofte meget forskellige fra de sidste. Det gælder særlig de Telte, som de saa godt som fastboende Turkomanner har. De er egentlig at betragte mere som Huse, der er forsynet med Rørtag og solide udskaarne Trædøre, end som Telte; de er noget for sig og havde fortjent en Afbildning i Bogens etnografiske Del.

Som for saa mange andre Asiensforskere volder Benævnelsen »Sart« paa en vis Del af den fastboende Befolkning ogsaa M. lidt Vanskelighed. »Sart« skal oprindeligt betyde Bosiddende i Modsætning til Nomaderne, og der er ogsaa et Faktum, at

det endnu anvendes i den Betydning, idet f. Eks. en Kirgiser, der sætter sig fast som Agerbruger, ofte kalder sig »Sart«; men spørger man en Tadsjik i Kokand eller en Bokhara-Mand, om han er Sart svarer han ubetinget »Nej! jeg er Tadsjik«, eller »jeg er Usbeg eller Øsbeg«. Sart er et specielt lokal turkestansk Begreb og betyder nu en iraniseret usbegisk Oasebeboer, altsaa en tyrkisk talende. Som tidligere fremsat er Sart vistnok en Slags ned-sættende Benævnelse, Nomaderne har givet de fastboende. Nomaderne betragtede sig som Steppens frie Folk, der saa ned paa Oasebeboerne. Nu er der vendt op og ned paa dette Forhold, idet Oasebeboerne anses for de fineste, hvorfor det er en Stigen i Rangforordningen for en Kirgiser at kalde sig Sart. Ordet Sart bør egentlig kun anføres som et Kuriosum. Oasebeboerne er Tadsjiker (Iranere) eller Usbeger (Tyrker). En Del af disse er, særlig for en Del Usbegers Vedkommende, Hel- og Halvnomader, men det er Undtagelser. Nomaderne er tyrkisk-mongolske (Kirgiserne) eller tyrkiske (Turkomanner og Karakalpaker). Saa godt som alt, hvad der kan tænkes at være af geografisk Interesse, er behandlet i Bogen, saaledes ogsaa det omstridte Oxus-Problem. Det er muligt, at Forfatteren har Ret, at Spørgsmaalet vel er endelig løst, idet han paa en Maade løser det ved at tage Halvdelen af J. Walthers Teori sammen med Halvdelen af den gamle Anskuelse om, at Amu Darja (Oxus) før har staaet i Forbindelse med Kaspi, idet man derved paa en Maade kommer til et Kompromis. Det er jo alt Hypoteser, og da baade de ældste Anskuelser og J. Walthers er fremsat i Bogen, bliver det Læsernes Sag at filosofere over Spørgsmaalet og tage Standpunkt. For dem, der dyrker de aralkaspiske Lande som Specialstudium, maa der selvfølgelig henvises til den særlige Literatur, der baade er god og særdeles righoldig, men som et samlet moderne geografisk Værk over Landene er Professor Machatscheks Bog et overordentlig fortjenstfuld, grundigt og paalideligt Arbejde.

Det er ganske vist anlagt mere for Geografer af Fag end for Lægfolk; men da ogsaa Handel, Produktion og Samfærdselsmidler er behandlet heri, vil det tillige for de større Handelsmænd have stor Interesse som Haandbog over Mellem- og Centralasien, idet her er samlet i én Bog, hvad man ellers maatte søge i mange forskellige Værker. Billeder, Tavler og Skitser er baade gode og instruktive.

Ole Olufsen.